Poštnina plačana v gotovini.

ŠTEV. 263. V LJUBLJANI, ponedeljek, dne 22. novembra 1926. LETO III.

Posamezna številka Din 1·—.

NARODNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan opoldne, izvzemši nedelje in praznike.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po pošti: Din 20·—, inozemstvo Din 30·—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO: SIMON GREGORČIČEVA ULICA ŠTEV. 13. TELEFON ŠTEV. 552. UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG ŠTEV. 3.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu. Pismenim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor. Račun pri poštnem ček. uradu štev. 13.638.

Italija.

Dogodki, ki se odigravajo v Italiji že nekaj let in se približajo v intervalih vsakih par mesecev nevarnim peripetijam, so za Evropo samo primer logičnega razvoja vsake strankarsko-diktatorske uzurpacije moči, za Italijo samo pa znaki težkih pretresljajev, ki se jim dežela približuje s hitrimi koraki nasproti.

Ko je izrabil svoj čas Mussolini spretno boj proti komunizmu in ustanovitev lastne diktatorske pozicije, se je menda sam zavedal, da s tem boj ni dobojevan, ampak še le začet, da sta samo dve poti: ali polagoma zopet kreniti v mirnejše vodovje in v pripravnem trenutku neopaženo zginiti, ali pa voditi boj dalje do popolne zmage. Odločil se je za poslednje in že s tem pokazal, da je bila njegova trenotna zmaga vendarle bolj slučaj kot pa plod treznopremišljenega in izvedenega načrta.

Kajti vsako tako gibanje, vodeno poleg tega z neobičajno ostrostjo, pride na gotovi točki do fatalnega problema: število tistih, ki hočejo zapovedovati in zlasti tistih, ki hočejo vsled dozdevnih zaslug živeti na račun drugih, postane tako veliko, da se začne boj za korita med njimi samimi. Kajti bržčas je malo dežel na svetu, kjer bi se lahko dobro živelo na ta način, da bi manjšina delala in večina postopala. Na vsak način Italija ni med temi oblagodarjenimi deželami. Ko začne torej kruh sumljivo potiskati v ozadje idejo, se izloči iz večine manjšina avanturistov, ki jih je dovolj v vsakem narodu, in hoče vzdržati svojo pozicijo za vsako ceno. Ta garda klativitezov ne pozna nobenih potreb poedinca niti celote, ne vidi nobenih vprašanj in nobenih problemov, ona vidi samo samo sebe in pozna samo sebe: prijetna naloga vsem drugim pa naj bo, da jim smejo služiti, služiti brez pomisleka in ugovora. Med tem pa gre življenje, ki ima svoje lastne zakone, brezobzirno svojo pot in se ne briga za to, če stre pri tem še tako v svojo moč zaverovane poedince in klike. Kdor je lačen, hoče kruha, in ne vpraša, ali je to komu prav ali ne, in kdor je tepen, se brani neglede na to, ali je to lepo ali grdo.

Kadar v takem slučaju začne v državi vreti, ostane voditeljem samo še en ventil: ekspanzija preko mej. Zunanji zapetljaji naj opravičijo dosedanjo tiranijo, oni naj obrnejo prebivalstvu pogled od lastne notranje revščine v sijajno bodočnost.

In danes je Italija dospela na to točko. Take rešitve kriz in sicer srečne rešitve, pa so mogoče samo zelo redko.

Prvi pogoj za tako rešitev mora biti zunanja situacija. Ozračje mora biti tako napolnjeno z elektriko, da se niti ne ve, odkod je priletela prva iskra in se tudi ne povprašuje po tem, ker je povod vsakemu dobrodošel. To danes manjka. Danes leži še vsem državam strah pred vojno preglobokо v kosteh, da bi se spustila v to nevarno igro brez največje nujnosti, tako da bi bil tisti, ki bi danes začel kako vojno takoj izoliran.

Drugi predpogoj za tak nevaren poskus pa je narod sam. Kdor hoče voditi te vrste politiko, mora biti prepričan o notranji moči svojega naroda in imeti zavest, da mu bo narod sledil in sicer ne samo za trenutek, ampak do konca. Kajti tukaj je pot od besed do dejanj kratka, le prehitro se mora videz umakniti resničnosti. Vse to pa manjka v Italiji, zato se je videlo takoj, za koliko stopinj je padel termometer italijanske samozavesti, ko je pokazala Francija, da bi ji znalo italijansko izzivanje sčasoma vendarle presedati.

Zato je najbolje, da se pusti Italijo, da sama preživi in preboli sedanjo krizo, saj jo po vsej verjetnosti čakajo še hujše zunanjepolitične, na kateri bodo njeni sosedi mnogo bolj interesirani. Vsako umešavanje od zunaj bi za sedaj samo podaljšalo življenje sedanjemu režimu.

Arbiter.

Pred zbližanjem z Rusijo.

Beograd, 22. nov. Naši politični krogi pričakujejo s posebnim zanimanjem rezultate, ki jih bo imel sestanek ruskega ambasadorja Rakovskega s francoskim ministrom zunanjih poslov Briandom. Smatra se, da bo po sestanku, na katerem se bo razpravljalo o dolgovih Rusije Franciji, prišla v povoljnejši položaj tudi naša država. Naši politični krogi mislijo, da se bodo lahko potem storili službeni koraki med našo državo in Rusijo in da bi se po priznanju sovjetske Rusije z naše strani lahko pričela pogajanja za sklenitev trgovinske pogodbe, s katero bi Rusija dobila take olajšave, da bi mogla prevažati svoje proizvode preko naše države na Jadransko morje.

O obnovi diplomatskih odnošajev med nami in Rusijo se govori zlasti zato, ker je Rusija že večkrat poskušala, da pride do trgovinskih stikov z nami. Ker se pa to ni godilo na diplomatski način, temveč na privatni osnovi in preko specialnih privatnih misij, je naša država vse to odbila zaradi tega, ker je smatrala, da bi sovjetska Rusija preko teh misij vodila samo propagandno politiko.

——

Štefan Radić v Hercegovini.

Mostar, 22. novembra. Včeraj dopoldne je bilo veliko zborovanje HSS v Mostarju, na katerem je bilo navzočih do 5000 ljudi.

Stjepan Radić je najprej govoril o pasivnosti tega kraja. Povdarja, da o pasivnosti Hercegovine ne bi smelo biti govora, ker daje Hercegovina državi od monopola eno milijardo in pol, a prejema od nje vsega vkup 100 milijonov.

V Hercegovini je nesreča v tem, da so propadli vinogradi, medtem ko so na Hrvatskem vinogradi obnovljeni. Gospodarstvo je treba oživeti in narod mora dobiti zaposlenje v privatnih in v javnih delavnicah. Za to obnovo je treba vstvariti načrt. Nato govori Radić o Matiji Gubcu in o programu seljačke stranke, nadalje o gozdovih, železnicah in cestah.

Govoreč o politični situaciji naglaša, da današnji ministri čutijo svojo odgovornost pred narodom. Naša narodna politika ni politika hajduštva, nego politika obnove. Ako parlament ne bo delal, se lahko zgodi, da nastane volilna vlada, ki bi jo mogli dobiti tudi že v enem tednu ali dveh. Treba je začeti s čiščenjem vsega brezvestnega uradništva, ker se ne more poveriti izvedba volitev takim uradnikom. Treba je vse tako prečistiti, da bo mogel narod **svobodno na volitve.**

Ako pašićevci — teh je malo, vsega vkup 20 do 30 — pravočasno ne spoznajo položaja, se bo šlo na volitve. Volilna vlada bo ona, ki uživa zaupanje drugega ustanovnega faktorja. Uzunović nam je rekel, da se mora pripisati okrepitev radikalov ob občinskih volitvah v Srbiji samo politiki sporazuma.

Muslimani so v sredi in bi ne bilo treba vprašati, kdo da več, temveč na kateri strani je pravica.

O Davidoviću pravi, da ni privedel 50 hrvatskih poslancev v Beograd. Mi smo vršili voljo naroda in ne Davidovića. Šli smo v vlado, da pomoremo našemu seljaku in da zaščitimo seljaštvo.

Govor Stjepana Radića je bil pozdravljen z velikim navdušenjem. Za njim je še govorilo nekaj govornikov. Zborovanje se je zaključilo z vzkliki: Živel kralj, živel narod, Srbov, Hrvatov in Slovencev, živel Mostar!

ZBOROVANJE V STOLCU.

Drugo zborovanje je imel Radić v Stolcu, kjer ga je pričakovalo mnogo ljudstva in devet zastavonoš na konjih. Radić je govoril o propadanju naroda zaradi malarije, o turškem in nato o avstrijskem režimu. Mi smo sedaj dobili svojo državo in naša narodna vlada bo vse to popravila. Ne bo več puškinih kopit. Nekaj udeležencev je hotelo provocirati, a je zborovanje poteklo v redu. Samo pred kavarno je natal pretep v stoli in je moralo intervenirati orožništvo, da je napravilo mir: Radić je obljubil da pride v marcu, ker ni navajen, da bi govoril na trgu. Za njim je govoril Preka, nakar je odšel Radić v Čapljino, ker je imel kratek govor.

SKUPNA SEJA RADIKALOV IN RADIĆEVCEV O AGRARNEM ZAKONU.

Beograd, 21. novembra. V radikalnem klubu se je sprožila ideja, da se vrši seja radikalnega kluba in radićevskega kluba skupno. Na skupni plenarni seji naj bi se pretresali vsi važni zakonski načrti, ki so na dnevnem redu , da bi se doseglo soglasje in bi se tako povspešilo delo parlamenta glede sprejetja teh zakonskih projektov. V to svrho se bo od strani radikalnega kluba predlagalo Pavlu Radiću kot predsedniku HSK, da skliče takoj sejo. Ker se je skupna seja takrat, ko je šlo za uredbo o fakultativnem odkupu, vršila v radikalnem klubu, zato smatrajo radikali, da naj bo ta seja v Hrvatskem seljačkem klubu.

Na tej seji naj bi se vzel zlasti v pretres zakonski načrt o likvidaciji agrarnih odnošajev v Dalmaciji. Pavle Radić je odgovoril, da bo dal odgovor, ko se v tej stvari sporazume s predsednikom stranke Stjepanom Radićem. Interesantno je, da agrarno vprašanje v Dalmaciji zopet prihaja v ospredje in da je med radikali v vladi v tem vprašanju različno stališče. Tudi bosanski radikali zavzemajo nasprotno stališče v primeri z radikalnimi tovariši v Dalmaciji. Ti zahtevajo, da se vsi spori, ki se v tem pojavljajo prepuste njim v rešitev. V radikalnih krogih se pričakuje, da se bo to vprašanje rešilo v teh dneh.

UZUNOVIĆ PRAVI, DA SE JE RADIĆ POBOLJŠAL.

Beograd, 22. nov. Sinoči je bil predsednik vlade Uzunović na maršalatu dvora, kjer se je mudil dalje časa. Pri odhodu z maršalata je na vprašanje novinarjev odgovoril: Bil sem na maršalatu. Vi veste, da, kadar ni kralja v Beogradu, pogosto pridem na maršalat dvora, da se razgovarjam. V situaciji ni nič važnega.

Ko so novinarji opozorili predsednika vlade na govor Stjepana Radića v Hercegovini, je odgovoril Uzunović, da Radić sedaj mnogo milejše govori, zato, ker so vplivali nanj napadi beograjskega tiska.

Zofka Kvedrova umrla.

Zagreb, 22. nov. Včeraj popoldne je umrla nagle smrti znana naša pisateljica Zofka Kvedrova-Demetrović.

Rojena je bila l. 1878. Pisala je v »Ljubljani Zvon«, »Dom in Svet«, »Slovenski Narod«, »Slovenca« in v »Slovenko«. Pozneje je urejevala list »Sjelo« in »Domači prijatelj«. Bila je tudi dopisnica praške »Politike«, dunajskega dnevnika »Die Zeit« in lista »Frankfurter Zeitung«. V naši literaturi je znana zaradi mnogih studij, povesti in romanov.

Bila je tudi odlična pobornica ženskega pokreta ter si je pridobila s svojim delom nevenljivih zaslug za naše ženstvo. — Večna slava njenemu spominu!

REZULTAT VOLITEV V ZAGREBŠKO PODPORNO DRUŠTVO.

Zagreb, 22. novembra. Včeraj so se ves dan vršile volitve v jugoslovensko akademsko podporno društvo. Od 5 tisoč slušateljev jih je vpisanih v društvo 1.500. Postavljenih je bilo pet list. Rezultat volitev je bil tale: Jugoslavija 460 glasov, Hrvatski vseučiliščni blok, t. j. radićevci, pravaši in Hrvatska omladina 406, Domogoj (klerikalci) 195, davidovićevci 108, marksisti 56. — Nato so se vršile manifestacije in je del dijakov vzklikal po ulicah Jugoslaviji, medtem ko je druga povorka vzklikala Hrvatski.

NADVOJVODA ALBRECHT IŠČE POMOČ MUSSOLINIJA.

Budimpešta, 22. nov. Bivši nadvojvoda Albrecht je odpotoval v največjem inkognitu v Rim. V zvezi s tem potovanjem so se pojavile razne vesti o zaroki s princeso Ileano. Na tozadevno vprašanje so v sekretariatu nadvojvode odgovorili, da je Albrecht odpotoval iz Budimpešte, a ni naznačeno, ne kam in ne v kakšno svrho.

MUSSOLINI ZAGOVARJA SMRTNO KAZEN.

Rim, 22. nov. O priliki sprejetja zakonskega načrta o uvedbi smrtne kazni v senatu je izjavil Musolini, da sprejetje tega zakona ni v zvezi s terorističnо akcijo v državi, ki je izvedla nekoliko atentatov. Moram ponovno izjaviti, da me vsi atentati puste ravnodušnega in da se vsi oni, ki mislijo, da me bodo ostrašili s streli iz samokresa, varajo. Naj se zgodi, kar se hoče, jaz ostanem na svojem mestu. To je moj odločen sklep. Čeprav me ta teroristična akcija pušča indiferntnega, pa ne more pri tem ostati indiferentnega, pa ne more pri tem ostati njih dneh se je zapazilo, da celokupen narod želi, da se uporabijo izredne mere, ki naj napravijo konec atentatom. Nazadnje omenja Mussolini, da bodo izredna sodišča sestavljena iz mož, o čijih nepristranosti nihče ne more dvomiti. Ta sodišča ne bodo sodišča maščevalnosti, temveč sodišča pravice(?).

SPORTNE VESTI.

Zagreb, 22. nov. Včeraj so bile te-le nogometne tekme: Gradjanski proti Derbyju 2 : 1, Croatia : Concordia 2 : 0, Sokol : Slavija 2 : 0, dočim so se v Beogradu vršile tekme med Beograjskim sportskim klubom in Jugoslavijo z izidom 2 : 0 v korist Beograjskega sportskega kluba.

V Gradcu je igral Hašk proti GAC. Ta tekmo je končala neodločeno z rezultatom 1 : 1.

Sramotna nemarnost — Ljubljane.

Monakovo, 17. novembra.

V zadnjih dneh je mnogo razburjenja v domovini zaradi fašistovskega nasilja nad našimi nesrečnimi brati onkraj meje. Po nekaterih krajih je prišlo celo do demonstracij proti Italiji, a v skupščini je bila viharna debata o trpljenju našega naroda tam preko. — Vse to pa je meni le nov dokaz, da imate v domovini od časa do časa edino le široka usta, kar nam po navadi več škodi nego koristi, ne znate pa govoriti in delati na pravem mestu in o pravem času. Evo dokaz!

V današnjih nemških listih čitam, da je imela včeraj sejo »Avstrijska liga Zveze narodov« (Oesterreichische Völkerbundliga), važno sejo, na kateri je poročal predsednik dr. Dumba o zborovanju Sveta Unije lig Zveze narodov v Solnogradu koncem septembra in na začetku oktobra. Iz tega poročila izvemo za prevažen sklep, da bo prihodnje zborovanje meseca marca 1927 v Bruslju, na katerem pride v razpravo **sedanji položaj in mučeništvo Nemcev v Trentinu.** Dalje čitam, da bo to zborovanje v Bruslju jako važno, ker bodo zastopane vse države, tudi Amerika. A kar je posebno važno je pripomnja, da se je to sklenilo v soglasju z italijanskim zastopnikom prof. Gianini, ki je Mussolinijev zaupnik in njegov državni tajnik.

Nemci so s tem dosegli velikanski uspeh, da se bo obravnavalo vprašanje južnotirolskih Nemcev pred kompetentnim forumom celega sveta, in ni dvoma, da bodo Nemci moralni zmagovalci na svoje grozovite in na drobno iznešene obtožbe. Nemška temeljitost se tu pokaže v polni meri. Oni imajo ves materijal zbran do največje popolnosti in moremo si misliti, kako se bodo zastopniki vseh narodov čudili, da so še mogoče take ostudnosti v dvajsetem stoletju.

In državni tajnik fašistovske Italije je soglašal s to razpravo?! Kako je bilo mogoče priti do tega? Slučajno sem izvedel resnico, namreč, da je bil Gianini le vjet vsled neprevidne izjave. — On je namreč trdovratno molčal na vse obtožbe Nemcev, ki jih je sicer pozorno poslušal. Na pripomnjo od strani zastopnika Švice, ali nima na vse te grozote ničesar pripomniti, je dejal, da ne more o teh vprašanjih govoriti v deželah, ki so kakorkoli prizadete vsled sorodstva z manjšinami v Italiji.

Nato je bil na predlog Švicarja sprejet bodoči kraj zborovanja Bruselj, **a na dnevni red je že postavno vprašanje južnotirolskih Nemcev.**

Do tu je vse prav in lepo in mi vsi privoščimo Nemcem tak lep vspeh. Želimo jim, da bi bili sklepi zborovanja v Bruslju za nje kolikor mogoče ugodni, želimo jim polno zmago v pravičnem boju.

Ali takoj bodo tudi moji čitatelji vprašali: kje so pa Slovenci in Hrvatje, ki jih je skoro trikrat več nego Nemcev, zakaj pa njihove muke in vnebovpijoče krivice niso postavljene na dnevni red bodočega zborovanja v Bruslju? Zakaj ne, kdo je kriv, da ne, in kaj bo z našimi brati, ako bodo celo v Zvezi narodov tako mačehovski zanemarjeni? Poglejmo si krivce!

Na zborovanju v Solnogradu je bil navzoč za — beograjsko sekcijo lige prof. Fotić, ki pa ni odprl ust za naše brate. Poslušal je cele filipike Nemcev o zatiranju njihovih sorojakov, a on ni imel poguma, da bi se jim v polnem obsegu pridružil, da bi tudi on naslikal gorje naših zarobljenih bratov. Smejajte se in zakolnite z menoj: **Zato je molčal, ker smo z Italijo v prijateljski zvezi!!** — Zato tudi ni nihče postavil na dnevni red bruseljskega zasedanja analogno z Nemci: **Sedanji položaj Slovencev in Hrvatov v Italiji.**

Tako znajo osvobojeni bratje misliti in delati za svoje trpine v Italiji! Pač znajo o nepravem času kričati in igrati demonstracije, a da bi resno delali, tega nihče ne poskusi. Ali ni tudi »Narodni Dnevnik« klical Ljubljano na delo, da ustanovi sekcijo lige? Ali je tako težko vso stvar malo resneje prijeti v roke in pozitivno kaj storiti in ustvariti si možnosti za bodoče uspešneje delovanje v prid našim manjšinam? — Taka nemarnost kriči do neba in priča o nečuveni sramoti, ki jo je zakrivila Ljubljana kljub vsemu kričanju in demonstracijam za nerešene brate.

Pravkar čitam notico v nemškem dnevniku, da se je Zagreb te dni zganil in ustanovil svojo sekcijo. Da bodo imeli takoj dovolj pojma, za kaj tu gre, je šel v Zagreb dr. Salkin z — o jej — Dunaja!

V Ljubljani imate delavno »Jugoslovansko Matico«, zakaj ta ne proučuje takih stvari, zakaj vsaj ta ne čita izbornih člankov v »Nar. Dnevniku« ter po tam dobljenih navodilih tudi kaj ukrene? Pričakujem v najkrajšem času ljubljansko sekcijo. Potem bo v Bruslju poleg Fotića že zastopnik Zagreba in Ljubljane! — Operite dosedanjo sramoto!

Ko bo ustanovljena ljubljanska sekcija Unije lig pri Zvezi narodov, tedaj naj ta takoj prijavi centrali v Beogradu ter zahteva, da se prepusti vsaj enega delegata za zaborovanje v Bruslju njej. Seveda morate izbrati v to svrho moža, ki popolnoma obvlada ves materijal, pa da zna vsaj francosko tako gladko, da bo mogel govoriti in debatovati. Nikar ne dopustite več, da bo edino kak Beograjčan zastopal naše manjšine na kongresih Unije!

*

Propaganda Nemcev za svoje zatirane rojake je jako spretna in živahna. Doma imajo celo vrsto časopisov, ki najkazljiveje zasledujejo vse krivice in nasilstva, kar točno beležijo in vedno pereče zabelijo, da ostajajo čitatelji v strupenem sovraštvu do vsega, kar je italijansko. Dosegli so, da je romanje v Italijo vedno slabejše in volja za osveto vedno živa. Danes je vsak Nemec trdno prepričan, da pride do osvete in korenitega obračuna.

Tujino pa preplavljajo z brošurami, ki v pregledni in poljudni obliki opisujejo fašistovske grozote nad Nemci v Trentinu. — Pred seboj imam n. pr. brošuro: »**The situation in south Tyrol 1915—1925**«. — Tu je nagromadeno vse, kar je vredno, da izve ves kulturni svet. Enako so poskrbeli za Francoze. Celo v ruske časopise vtihotapljajo poročila o zatiranju Nemcev. — Ali nismo Slovenci veliko premalo storili v tem oziru? Tako propagando bi morala voditi Ljubljana in Zagreb. Ko bo tudi v Ljubljani sekcija Unije lig, tedaj naj bi ta pohitela, da se dosedanje zamude popravijo. Ali bo tudi ta pobuda le glas upijočega v tujini?!

G. N—st.

Oblastne skupščine.

Po dolgem času se je centralna vlada vendar odločila, da razpiše volitve v pokrajinske spupščine. Tako centralisti kot avtonomisti razlagajo to kot zmago svoje ideje — in sicer po pravici.

Kajti bodimo si na jasnem: zakon glede pokrajinskih skupščin je tako raztezen in skrčljiv, tako zmožen interpretacije, da on sam, ki bi vendar moral biti glavna podloga vsemu, ne pove razen splošnih načel ničesar. Že s tem pa je dana smer, kje bo pravo težišče te skupine: Beograd! Ali bo imela pokrajinska skupščina ožje ali obširnejše polje, ali bo res izvrševala samoupravo ali pa bo samo pomožni organ vsakokratnega velikega župana, vse to je odvisno od Beograda. Zato se bo šele via facti pokazalo, ali pomenijo oblastne skupščine definitivno zmago centralizacije ali pa začetek avtonomije. Pravim začetek, kajti tudi pri najliberalnejši razlagi zakona v prid slu kvečjemu začetek. Da se torej za sedaj politično samo reči, da pomeni razpis volitev v oblastne skupščine izvedbo ustave.

Vendar ni omalovaževati tudi tega, kajti pri vseh hibah, ki jih ima, je pokazala ustava do sedaj, da je vendarle širokogrudnejša kot pa posamezne, dosedanje vlade. Nihče ni pričakoval in ne pričakuje, da bo avtonomija, pa makar je tako široka, ozdravila na mah vse rane, ki so po večini še dediščina iz vojne. A vsaka samouprava, tudi še tako okrnjena, pomeni za naše čase, ko še večina občinskih odborov ne posluje, **veliko pridobitev.** Prvič se bo s tem zopet zbudil v narodu čut za politično-gospodarska, predvsem gospodarska vprašanja, ki je po vojni tako zakrnel. Kajti danes se rešujejo vse zadeve s političnega, ali še točneje s strankarskega stališča, povsod pride v poštev vprašanje moči in politične koristi ne pa potrebe. Ne samo ceste in železnice postajajo že politikum, politikum so že celo podpore vsled elementarnih katastrof.

Upajmo, da bodo pokrajinske skupščine tudi v svojem skromnem sedanjem obsegu dajale drugačen zgled. Da se ne bo vprašalo, kaj je politično in zlasti strankarsko, ampak kaj je gospodarsko potrebno, kaj koristi celoti in ne stranki. Potem je mogoče, da bodo s časoma prišli iz pokrajinskih skupščin v centralno skupščino ljudje, ki ne bodo gledali na državo samo s strankarskega stališča in na volilce samo kot na glasovalni aparat. V tem oziru postanejo lahko pokrajinske skupščine šola elementarnih političnih naukov.

Drugič bo pa ljudstvo zopet enkrat videlo kontrolirano javno gospodarstvo. Pri nas imamo sicer do sitega dovolj kontrol, vendar je v ljudstvu globoko vkoreninjeno prepričanje, da so te kontrole samo zato, da — ni mogoča nobena kontrola! To vpliva demoralizujoče, če se tako hote ali nehote postavlja narod v neko nasprotje z državo, kajti narod dobi občutek, da je država tukaj samo zato, da jemlje. In temu ni malo krivo dejstvo, da do danes še nimamo nobenih računskih zaključkov o posameznih budžetnih letih. Zato ne bo nič napak, če se praksa o polaganju končnih letnih računov pokrajinskim skupščinam prenese polagoma tudi v centralno skupščino.

Ali samo izvedba ustave, ali začetek samouprave: oboje je napredek proti sedanjemu stanju, zato je volitve v oblastne skupščine odkrito pozdraviti z obžalovanjem, da se niso izvršile že davno.

Arbiter.

PO TROCKIJEVI KAPITULACIJI.

Sedaj došli moskovski časopisi omogočajo natančnejšo sodbo o kontroverzi, ki je nastala zadnji dan komunističnega zborovanja po velikem obtoževalnem govoru Stalina, med opozicijo in njim. Predvsem velja sedaj, da ne smatrajo »kapitulacije« Trockija, Kamenjeva in Zinovjeva niti oni sami in niti večina stranke in delavstva kot kako uklonitev. »Kdo naj veruje, da sta Trocki in Zinovjev prostovoljno podpisala svojo deklaracijo?« se vprašujejo v časopisih številni dopisi iz delavskih vrst. Ilegalni letaki opozicije, med njimi je znana zlasti neka ostra Zinovjeva brošura, so se razširili celo po zaključku moskovske konference. Stalin se najbrže tudi ne udaja iluzijam in ni v svojem govoru prav nič namigaval na kako spravo, nego je le bolj izražal svojo zavest zmage. Opozicija hoče imeti »**svoje ubo pri zemlji**«, se norčuje Stalin. »Zakaj ni potemtakem spoznala, da sta se stranka in delavski razred odvrnila od njih? Bolna ušesa imate, sodrugi, dajte si jih preiskati od zdravnika!«

Zanimiva je nato zahteva, ki jo je naslovil Stalin na Trockega: »Če je izgubil vero v notranjo moč ruske revolucije radi tega, ker je izostala svetovna revolucija in se zato boji, da bo sporazum s kmeti škodoval proletarjatu, potem pa naj osnuje »čisto proletarsko« stranko in naj jo potem postavi oficielni, ne popolnoma proletarski stranki nasproti. Toda za to manjka opoziciji poguma. Trocki je branil svoje stališče v sijajnem govoru, ki se zaznamuje kot »nova charta opozicije« in naglašal, da se ne more govoriti o kakem popuščanju v naziranjih. On in njegovi prijatelji pa le nočejo še bolj poostriti frakcijskega boja. Kakor prej, tako so tudi sedaj prepričani, da »obrača« sedanja vlada »hrbet socializmu«.

»Pravda« komentira nastop opozicionalnih voditeljev tudi s tem, da so »ti sodrugi tudi v naprej odločeni, voditi ta boj proti ideološkim temeljem leninizma«.

»Izvestja« pa groze: »Ali razumejo sodrugi iz opozicije, da je stranka z ozirom na njihove prejšnje zasluge in zmožnosti še enkrat poskusila, da jim vrne njihovo mesto v prvih vrstah bojujočega se proletariata? Če tega ne razumejo, potem se bodo morali odstraniti s poti.«

J. Suchy:

POPOTNI AHASVER.

Vezuv ni »špas«, ne kar se tiče izdatkov za Cookovo vzpenjačo na vrh Vezuv, ne kar se tiče tiste peklenske žvepljene sopare, ki ti bruha v oči, v nos, v grlo, da solziš, da kihaš, da kašljaš. Jojmene. In za vsak kihljaj in kašelj moraš plačati — bakšiš vodniku, češ, glejte, če bi mene ne bilo poleg, bi padli v žrelo. Mhm. — 1300 m smo vzvišeni nad morjem. In val dima valovi nad drugim. Tako nekako mora biti v peklu. Včasih meče tudi kamenje in bruha ogenj.

Ter sem zvečer sedel tam v »bassih fondih« v Napolu v predmestni kavarni sredi široke ulice, kamor so me privabili groteskni akordi: velikega bobna, harmonike, trompete in kastanjet. Predmestje: vrvenje, prerekanje, trušč instrumentov, petje in — aplavzi. Sinfonija za ušesa. Ne daleč od katedrale sv. Genera, čigar čudež se godi dvakrat v letu. Tu so kar trije kini navkup. So pa opombe vredni radi tega, ker stoji sredi ulice velik orkestrion ali po domače »leierkosten«, ki igra za vse tri kine, najsi le-ti izvajajo drame, vesele igre ali pasijon, eno in isto melodijo — marš, valček ali pa kako mehalonično napoljsko popevko. Praktično. Prvič dobe (orkestrioni namreč) denar od kinov, drugič ga pa pobirajo tudi od pouličnih pohajalcev itd. In sredi vsega tega valovanja promenirata moža postave, karabinerja »Castor in Pollux«.

Skoraj se je začelo daniti, ko je izginil zadnji sladoledni voz raz pozorje ter so začeli pospravljati mize in stole v varno zavetje. Tuintam vidiš še kako pušečo damico, ki te vabi seboj za znižano ceno »cinque lire«, pa nemoj, zakaj v postranski ulici čaka nanjo »il sfruttatore« izkoriščevalec, ki z mogočno gesto mentorja damice in s še bolj vsiljivo prožnostjo roke zahteva za svoj »placet« najmanj isto vsoto, ne glede na to, da riskiraš poleg njene i njegovo družbo. Sicer pa le malokdo »pade v tajbo«, zakaj te babnice so vse sila grde, umazane in namazane ter suhljate, kar je v čudnem kontrastu k siceršnjemu okroglemu ženstvu Napola.

Že ob štirih zjutraj se pojavijo na ulicah prve kolone koz in krav, 20, pozneje 50 do 200 v krdelu. Mularija, ki spremlja kavalkado, čaka spodaj na ulicah na abonente in odjemalce mleka. Ob petih je že precej šundra na ulicah. Dvokolesne velikanske cize s trojico konj odnosno mul, do vrha napolnjene s košarami premoga, se pomikajo v smeri proti kolodvoru. Nepregledne vrste.

Nad Vezuvom se kopičijo oblaki dima, ki zajemajo in objemajo observatorijski poslopji, čijih eno je manjše, drugo večje, na način, kakor bi se fiakar vozil po Vezuvu. In evo ju zopet. Dim, ki se vali iz žrela, sugerira očem to fato-morgano.

Napoličani so pri vsem svojem naivnem in kričavem krščanstvu vendar dobri epikurejci, ki umejo živeti.

»Amici miei, magnammo e bevimmo,
Anfine che no è l' uoglio ala lucerna,
Chi sa si all' anto munno no è vedimmo,
Chi sa si all' anto munno no è taverna?«

Čisto po naše: pijmo ga pijmo, dokler živimo — —.

Kdor se v Napolu ali v Capri hoče duševno oživeti, kdor se hoče spojiti s to nebeško naravo ter njeni tajinstveni čar ne samo na zunaj vdihavati skozi oči in znojnice; marveč tudi znotraj, naj se vpraša: so li bili oni abstinenti, pusti prijatelji vode, ki so pred več nego 1900 leti ustvarili one marmornate čudeže, ki jih občuduješ v napolitanskem muzeju? Ki so, glave okrašujoč si z venci iz trt stopali okrog plapolajočih oltarjev, pevajoč nesmrtne ode nesmrtnim bogovom in smrtnim ženam? Ki so pompejanske templje in terme polnili s svojim solnčnim življenjem? — Ne, to so bili bakanti, ki so se »še pred sredino dneva napili bistrega falerna« in ki se niso zgražali, ako jim je vina in ljubezni žejni Horatius Flaccus razodel pravi namen svojih izletov v Neapolis z besedami:

»Ako stopim doli do morja, želim vino žlahtno in rujno, ki me z mladostjo prikupi svoji ljubici v Lukanu.«

Mrzlično se vse pripravlja na odhod velikega parnika, ki zapušča Napoli ob pol osmih zvečer. Fijakarji in auti brze, kakor bi jim bili fašisti za petami. V pristanišču je veliko vrvenje. Zadnje priprave. Tulenje sirene, enkrat, dvakrat, trikrat in točno na minuto krene velikan. Zadnji pozdravi onih na obali in že smo izven notranje luke. Veliki svetilnik je prižgal svoje vrteče se luči, ki bi si jih bil lahko prihranil, zakaj danes žari Vezuv v vsem svojem škrlatasto rdečem sijaju. Čarobna slika. Konture Napola so le še v trenotnem razmahu žarečega Vezuva razvidljive in morje luči se pojavi očem le še kot svetla linija na sicer temnem obzorju. Capri je že za nami. Na visokem morju.

Naše železnice.

V odboru Skupščine so sicer precej mnogo govorili o naših železnicah, ali nihče ni dovoljno naslikal žalostnega položaja, v kakršnem se v resnici nahajajo. Naša javnost sicer vidi marsikaj, pa se polne resnice še ne zaveda dovolj, ker železnice končno še vedno vozijo. Ali Ali naši trgovci, obrtniki, izvozničarji in dobavitelji železniškega materijala pa imajo dovolj prilik, da občutijo na lastni koži neznosne in nevzdržne razmere, dasi tudi oni ne poznajo vse gnilobe železniške uprave.

Položaj naših železnic je vsak dan slabši in poznavalci govorijo o neizogibni katastrofi, ako merodajni faktorji še v zadnjem trenutku ne krenejo na boljšo pot.

Vzrok je iskati pred vsem v centralni upravi naših železnic, da imajo oblastna ravnateljstva kar dvoje instanc nad seboj: ministrstvo in glavno ravnateljstvo. To dejstvo ovira že samo na sebi dobro uradovanje in ustvarja stvarne in osebne spore. Na stotine je važnih aktov, ki niso rešeni ali pa se rešitev zavlačuje.

Nesrečni sistem državnega računovodstva je zopet vzrok, ki jako neugodno učinkuje na poslovanje železnic in povzroča, da gre v izgubo mnogo denarja in sicer že zaradi številnega v to potrebnega osobja, radi počasne nabave materijala, potrate velikanskega kupa papirja in vsled silno slabe kontrole prejemkov, posebno v južni Srbiji, ker so načelniki postaj kakor mali ruski guvernerji po načelu: car daleko a Bog visoko. Ker se pri nas zamud. obresti načeloma ne plačujejo, je treba nabave mnogo dražje plačevati, in če hoče imeti kdo iz državne blagajne svoj pošteni denar, mora navadno sam poprej globoko poseči v svoj žep.

Namen tega državnega računovodstva — tako slabega sistema ni na vsem svetu! — je navadno, da prepreči korupcijo Da se pa ta namen ne doseza, nasprotno, da pa cvete bujno korupcija ravno pri državnih nabavah, to je zač vsakomur znano.

Naše železnice so prišle glede materijala in vzdrževanja vseh potrebnih naprav v prav žalosten, da naravnost katastrofalen položaj. Proge so v dezolatnem stanju, ni kreditov, ni denarja, ni materijala, ni delavcev, vsled tega morajo voziti vlaki na raznih progah z znižano brzino, in to celo mednarodni vlaki.

Poglejmo n. pr. zakaj mora imeti zjutranji brzovlak proti Zagrebu na Zidanem mostu nad pol ure zamude. — Ko pride vlak na Zidani most, morajo lokomotivo odkopčiti in da mora čez most do okretnice, da jo obrne. Ko je to opravljeno, mora lokomotiva po drugem tiru mimo vlaka na zadnji konec do skladišča premoga. Ko so natovorili premog, potegne vlak malo dalje do vodovoda, in šele ko je rezervoar napolnjen, odide vlak proti Zagrebu. Nad pol ure je za vse to potrebno. In zakaj vse to? Edino radi tega, ker na tako važni postaji ni rezervne lokomotive, ki bi čakala že popolnoma opremljena na brzovlak, da bi mogel ta v petih minutah oditi. Ali ni ta slučaj tipičen za našo mizerijo na železnicah?

Kako je z našim voznim parkom, to vidi vsakdo, ker so naše proge nabasane s pokvarjenimi lokomotivami in vozovi. Ker stoji na tisoče teh vozil že leta in leta, je nastala škoda ogromna, v prometu pa pomanjkanje.

Popravljanje vozov je skoro na mrtvi točki, oziroma se vrši brez sistema. Delavnice ne morejo delati s polno kapaciteto, ker občutno pomanjkuje potrebnega materijala. Vrhu tega mora n. pr. delavnica v Mariboru popravljati izposojene vagone, da jih morejo vrniti in se tako rešiti dnevne pristojbine po — pet zlatih frankov. Povedali so mi, da je bilo in je še na tisoče tako izposojenih vagonov, ki so bili škandalozno prevzeti. Brez zadostne revizije so bili prevzeti, za porabo niti niso bili sposobni, stali so mesece neporabljeni, a lastniki v inozemstvu so prejemali po pet zlatih frankov na dan, a ko se jih naša uprava hoče iznebiti, jih mora najpoprej popraviti. In tako gredo težki milijoni v zrak, a naši vozovi čakajo na popravilo.

Pa ne samo v vozovni službi ni materijala, tudi o vseh drugih strokah se slišijo enake pritožbe. Vzrok te mizerije je, kakor že omenjeno, državno računovodstvo in pomanjkanje denarja, ker so železnice po nepotrebnem deficitne.

V odpomoč tolikemu zlu je drž. uprava posegla po jako nesrečnem sredstvu. začela je krajšati itak borne plače uslužbencem, ki jih tira v čedalje večjo bedo. Naši drž. uslužbenci, torej tudi železničarji, so v celi Evropi (edino v Italiji je morda enako) v najslabšem gmotnem položaju. In tu hočejo štediti. Ni čuda, da se je pričela korupcija pasti tudi tam, kjer je doslej še ni bilo.

Splošno je znano, kako se vrše zarade na višjih mestih, manj znano pa je, da se zgublja tudi na nižjih mestih, posebno v vshodnih delih mnogo denarja, da kar izgine sled za njim in nihče ne ve, kam je izginil. Manipulacija z denarjem in kontrola den. službe v tistih krajih je jako pomanjkljiva. — Tako gredo v izgubo ogromne svote državnega denarja, in vendar krivcev navadno ne zasledujejo, ker jih varuje strankarska pripadnost. Iz političnih razlogov se vrše imenovanja in premestitve, ki stvarno niso utemeljene in so navadno v škodo dobre službe.

Tu navedene razmere kažejo, da se naše železnice bližajo gospodarskemu polomu — in na merodajnih mestih se že razmišlja eventualnost, da bi oddali železnice v privatne roke.

Če je tudi v splošnem privatna eksploatacija železnic priporočljiva, se je vendar bati, da bi bila ta sprememba zopet hud udarec za naše gospodarstvo, kajti bržkone se pri tozadevnih pogajanjih zopet izgubi mnogo denarja, oziroma bodo družbe ob prevzemu zahtevale znatne koncesije za v naprej plačan denar, kar bo le v škodo narodnega gospodarstva in železniškega osobja.

Da se obvarujejo železnice — ta važen instrument gospodarstva in države, posebno v kritičnih časih — popolnega poloma, ali da se vsaj zabrani ostra gospodarska kriza, je treba, da merodajni krogi ob dvanajsti uri krenejo na edino pravo pot: da izločijo železnice popolnoma iz političnega vpliva in popravijo nesrečni sistem državnega računovodstva. Saj imajo na razpolago dovolj strokovnjakov, ki so imeli dobro šolo, čeprav je ta bila — avstrijska.Če imamo še zdaj celo vrsto predpisanih starih avstrijskih zakonov, ki so celo v Avstriji že davno popravljeni po zahtevah modernega časa, tedaj bi mogli tudi računovodstvo popraviti po njihovem lepem vzorcu.

Ker ni dosti upanja, da se vse to izvrši, bi bilo priporočati, da postanejo železnice privatno podjetje države, popolnoma samostojno in neodvisno od političnih strank. — V to svrho naj se ustvari upravni svet drž. železnic, ki naj ga tvorijo samo nepolitični, samo za gospodarstvo vneti saktorji, ki naj bi jih volile trgovske zbornice, kmetijske družbe, zveze industrijalcev... Na tak način bi imela država železnice v svojih rokah in vendar bi bile proste vsakršnega birokratskega in političnega vpliva.

O ustroju takega upravnega sveta in generalnega ravnateljstva vseh naprav — železnice, plovitva, zrakoplovstvo itd. — bi morda govorili o priliki, ako se bo kak poslanec za to zanimal.

——

Še nekaj kar spada k prometu.

Revizija potnih listov na meji je dandanes povsod že jako enostavna, ker so vzroki večinoma že minuli. Le pri nas jemljejo to za silno važno in resno. Vsakega potnika morajo temeljito zapisati v posebno knjigo in imeti evidenco o potnikih. Inozemce pa, ki potujejo v Beograd in ki so vendar bili že na meji temeljito pregledani, čaka še prav neprijetno iznenadenje. Oddati morajo potni list orožniku in potem na postaji v Beogradu čakati nanj še najmanj pol ure, kar je posebno zvečer neprijetno, ko se vsakomur mudi, da si poišče prenočišče. Unikum v Evropi!

Za Dalmacijo in naše Primorje se dela zadnje čase prav izdatna reklama, ki ima tudi lepe uspehe. Toda na Sušaku je še vedno dosti starega šlendrijana in neprilik, ki kriče po remeduri.

Hoteli v Dalmaciji nam ne delajo časti in so z reklamo v kričečem navskrižju, kar nič priporočljivem za bodočnost. Mnogo tujcev pravi: Enkrat in nikoli več! — Glavna napaka je — nesnaga, primitivnost, nemarnost. V marsikaterem hotelu je na milijarde stenic, niti stranišč ni v redu in po evropskem okusu. — Ali ne bo še pameti? Mar ti dalmatinski hotelirji menijo, da tujci morajo k njim? In cene so včasih horendne. V tem pogledu so tam doli res velikopotezni in velemestni! Ni ravno častno za našo državo, ako tujci govorijo: Res krasno je v Dalmaciji kar jej je dala mati narava, ali drugače je vse — orijentalsko!

A. G.

Značilna vrzel.

»Jutro« piše o oblastnih skupščinah in seveda ugotavlja, da ima največje zasluge za razpis oblastnih volitev in za priprave, ki so za redno funkcioniranje samouprav potrebne, — ljuba SDS. Med drugim poroča »Jutro«, zakaj da niso bile oblastne volitve že preje razpisane in pravi, da so bili klerikalci in radičevci proti tem volitvam in da so samo pod tem pogojem podpirali radikalno homogeno vlado. Zato da SDS pri najboljši volji ni mogla doseči že preje razpisa volitev.

Kajti po zakonu o obči upravi so morali biti imenovani veliki župani do konca l. 1922. To se je zgodilo. Volitve v oblastne skupščine pa se tedaj niso mogle razpisati, ker je dne 3. decembra padla radikalnodemokratska vlada. Prišel je nato radikalni homogeni režim, ko se je v Markovem protokolu radikalna stranka zavezala, da ne likvidira pokrajinskih uprav.

Tu nastane **prva značilna vrzel** v referatu »Jutra«, ki nadaljuje:

Tako je stvar stala do jeseni 1924, ko so silovite krize z nastopom davidovićeve vlade in na jesen z razpustom skupščine zaprečile izvedbo ustave.

Ampak ni vse tako, kajti pred Davidovićevo vlado je bila vlada Pašić-Pribičević, ki je bila imenovana že 24. marca 1924. Ta vlada je imela tri mesece čas, da razpiše oblastne volitve, toda ni tega storila. Zakaj ne? Ali morda SDS, ki je bila tedaj v vladi, ni tega zahtevala?

In pride še druga značilna vrzel v »Jutrovem« poročilu.

»Jutro« namreč nadaljuje takole: »Volitve so odločile za ustavo. Kapitulacija HSS je potem prinesla novo koalicijo.« Tudi ta vrzel je značilna, kajti pred »kapitulacijo« HSS je bila na krmilu vlada PP in SDS njen sestavni del. Ta vlada je imela v skupščini večino in je bila mesec dolgo na krmilu, predno jo je zamenjala vlada RR. Zakaj v teh mesecih niso bile razpisane oblastne volitve? Ali morda SDS tudi tedaj ni tega zahtevala?

Takšna je resnica in samohvala SDS, da je njena zasluga, če so sedaj razpisane oblastne volitve, je manj vredna ko počen groš.

Kljub vsemu tisku SDS bo vendarle v zgodovini zapisano: da so bile oblastne volitve razpisane pod vlado sporazuma, dočim vlada »nacionalnega« bloka teh volitev ni razpisala, pa čeprav je imela dvakrat priliko za to in čeprav se je ponašala, da samo ona spoštuje ustavo.

Tako bo zapisala zgodovina in vse pisanje SDS tega ne izpremeni.

Politične vesti.

= **Ukaz o razpisu oblastnih volitev** je bil kralju predložen v podpis že v soboto in bo torej v kratkem objavljen. Med osmim in 25. dnevom po objavi ukaza je treba vložiti kandidatne liste. Za dobrih deset dni se bo torej že začela prva faza volivnega boja za oblastne skupščine. Vse kaže, da je večina strank popolnoma nepripravljena na oblastne volitve. Zlasti v Sloveniji se to opaža. Edini, ki razvijajo sedaj živahnejšo agitacijo so esdeesarji in je zato tu nevarnost, da bo funkcioniranje esdeesarskega aparata nadomestilo samostojnim demokratom, kar jim manjka na programatični sili in pa na drugih, dobro znanih stvareh. Mislimo zato, da je nujno, da se prične tudi v Sloveniji malo živahnejše delati na pripravah za oblastne skupščine, ker je prav resna nevarnost tu, da bo naša oblastna skupščina samo **arena** za stokrat zastarele in že tisočkrat dokazano škodljive **boje med klerikalci in liberalci.** Ta boj bi bil tem bolj škodljiv, ker bo morala oblastna skupščina si šele **pridobiti potrebno avtoriteto,** kar ji bo pa popolnoma nemogoče, če bo le torišče boja med liberalci in klerikalci. Poleg tega zahteva gospodarska kriza, da intezivno delamo na odpravi gospodarske krize in tudi zategadelj mora vsa javnost skrbeti, da pridejo v oblastno skupščino celi možje, ki se razumejo na gospodarska vprašanja. — Posebno poglavje tvori za oblastne volitve **Ljubljana** in že danes je treba gledati, da ne bo tu presenečenj in ne zvonenja po toči. Zato opozarjamo že danes merodajne kroge, da se zganejo in da poskrbe, da se tudi v Ljubljani pravočasno pričnо pripravе za skupščinske volitve.

= **»Samouprava« o celjskem govoru dr. Korošca.** Na zahtevo dr. Korošca, da ima SLS, kot predstavnica Slovencov pravico, da je v vladi, odgovarja »Samouprava«, da je to zmotna misel, ker ustava ne priznava pokrajinskih zastopnikov, temveč je po ustavi vsak poslanec zastopnik volivcev v vsej državi. Ustava zahteva samo to, da ima vlada v skupščini večino, kdo pa sestavi to večino, je vseeno. — Nato pravi »Samouprava«, da je dr. Korošec dejal v Celju, da ostane SLS pri svojem programu. Če torej hoče, da pride SLS v vlado, potem se to pravi, da bi morala radikalna in radičevska stranka sprejeti program SLS. Vendar tega ne bo dr. Korošec resno mislil? — Nato govori »Samouprava« o klerikalizmu, ki da obstoji v tem, da hoče cerkev zavladati nad javnim življenjem. Klerikalizem nima z vero nič opraviti in to ni verska, temveč politična teorija. Časi klerikalizma pa so za vedno minuli in zato je danes klerikalizem samo ovira za sodelovanje s strankami, ki so demokratične. Klerikalizem dr. Korošca zato onemogoča vstop SLS v vlado. — Nato odklanja »Samouprava« misel, da Slovenci v državi ne bi imeli vseh pravic. Pod Avstrijo jih niso imeli, a sedaj jih imajo. Če zahteva dr. Korošec avtonomijo za Slovence, potem jo zahteva samo zato, da bi utrdil klerikalizem med Slovenci. Iz vseh teh razlogov je »Samouprava« proti vstopu SLS v vlado in je prepričana, da bo pred demokratskimi idejami izginil klerikalizem v Sloveniji kakor megla pred solncem. — Mnenje »Samouprave« bi bilo v marsičem pravilno, če bi bile naše takozvane demokratične stranke res demokratične in če ne bi vpijoče napake centralizma stalno upravičevale klic SLS po avtonomiji. Toda, kdaj bo Beograd to spoznal, če bo sploh spoznal?

= **Dr. Gosar o stališču SLS do centralizma.** Na sobotni seji zakonodajnega odbora je imel poslanec dr. Gosar daljši govor, v katerem je kritiziral vladni načrt o centralni upravi in izjavil: »Slovenska ljudska stranka stoji na stališču edinstva države. Zato hoče: eno ustavo, eno državno ozemlje, eno državljanstvo z enotnimi državljanskimi pravicami, kakor tudi eno državno oblast, ki se očituje v zakonodajni, upravni in sodni funkciji in en državni parlament. Za zelo državo zahteva eno obliko vladavine ter enega in istega nositelja vladavine. V mednarodnih in meddržavnih, političnih in carinsko-trgovinskih odnošajih priznava pravno zastopstvo in sklepanje pogodb edino državi, ki je obenem nositeljica oborožene sile in dolžna čuvati skupni program. Nismo nasprotni centralističnemu sistemu naše ustave iz kakšnih državnopravnih tendenc, nego iz drugih stvarnih razlogov. Dalje je zahteval, da mora vlada predložiti približni detaljni načrt organizacije državne uprave. Državna uprava ne potrebuje toliko zmanjšanja ministrstev, nego zmanjšanje delokroga centralne oblasti. Tiste zadeve, ki bi jih imela izvrševati posamezna ministrstva, naj se dajo samo pod nadzorstvo in kontrolo ministrstev, njih izvrševanje pa naj se prepusti oblastem. Dr. Gosar je v svojem nadaljnem govoru prdlagal osnovanje posebnega parlamentarnega odbora, ki bi nadziral vladno upravo. Na ta način bi bile pravice parlamenta osigurane in bi se dala parlamentu možnost ostrejše kontrole.

= **Kmetski upor v guberniji Pskov?** V ruskih emigrantskih krogih v Berlinu se razširjajo vesti o uporu v guberniji Pskov. Nad Pskovom in dvema bližnjima gubernijama da je proglašeno obsedno stanje. Uporni kmetje so napadli pod vodstvom bivših carskih častnikov sovjetske čete in so dosegli uspehe tam, kjer so bili v premoči. Iz Moskve so takoj odposlali v uporno ozemlje oddelke konjenice in čete s strojnimi puškami. Uporniki so razširjali letake velikega kneza Nikolaja Nikolajeviča. Kmetje so prodrli do mesta Ostrov, dočim je Pskov v rokah sovjetskih čet. V Pskovu je bilo aretiranih 20 oseb, med njimi 12 bivših častnikov. Če je vest resnična, vedo zaenkrat samo berlinski emigranti.

Poljska monarhistična stranka se je osnovala te dni pod vodstvom kneza Radzivila. Stranka predstavlja del narodne desnice in se govori, da jo podpira tudi Pilsudski.

Šefa irske republikanske armade Rolin in 30 oficirjev je aretirala v Belfastu policija, ker so snovali zaroto.

Dnevne vesti.

PRAVICE NAŠE SKUPŠČINE.

Na seji skupščine je posl. dr. Drljević vehementno napadel žandarmerijo v Kolašinu v Črni gori, ker pretepa ljudi. Med drugim je dejal, da v kolašinskem srezu ni komit, razven srezkega poglavarja in njegovih žandarjev.

Podpredsednik Subotić je nato odredil, da se te besede izbrišejo iz stenografskega zapisnika, ker se s temi besedami klevečejo javni organi. To odreja v smislu čl. 120 poslovnika.

Dr. Drljević je proti temu protestiral in navedel, da je v hrvatskem saboru mogel zaklicati pol. Tuškan, da bodo šli Hrvati s puško na Dunaj in besede so ostale v stenografskem zapisniku. Navedel je dalje še bolj drastičen primer, da je bil g. Uzunović ves perplekseu. In navedli bi tudi mi lahko, da je mogel reči v dunajskem parlamentu nemški poslanec: »Die Erzherzoge vermehren sich wie Ratzen« in »Arbeiter Zeitung« je to nekaznovano objavila.

Ampak pri nas bi kaj takega ne bilo mogoče in kupščina je tudi v resnici odobrila postopanje dr. Subotića in izključila dr. Drljevića od treh sej.

Komentar k temu pač ni potreben.

LJUBLJANA IN ZAGREB.

Zagrebška mestna občina si prizadeva že dolgo, da dobi cenen električni tok in dovolj toka. Kakor znano si je zagrebška mestna občina v to svrho zagotovila že izrabo vodne sile pri Krškem. Načrti za to veliko napravo so že izdelani, tudi koncesijo imajo Zagrebčani že v žepu in v najnovejšem času so se začela že tudi jako resno pogajanja z močnimi finančnimi skupinami, ki naj bi dale Zagrebčanom na razpolago potrebni kapital.

V odločilnem momentu pa se je oglasila v Zagrebu elektrarna na Fali, ki je predlagala zagrebški mestni upravi, da bi ona sama napravila daljnovod od Fale do Zagreba na svoje stroške, če se zaveže zagrebška občina jemati od nje gotovo množino toka po primerni ceni, vsekakor pa po nižji ceni, kakor bi Zagrebčane veljala lastna hidroelektrična naprava. Ako smemo verjeti zagrebškim listom, ki so vsi do zadnjega to ponudbo jako toplo pozdravili, je jako verjetno, da bo zagrebška občina to ponudbo tudi sprejela, in tako bo elektrarna na Fali dobila krepkega odjemalca, Zagreb pa po ceni elektriko.

Kako pa je z Ljubljano? Znano je, da so kalorične centrale, kjer se proizvaja elektrika z dragim premogom, najdražje. V Ljubljani plačujemo kilovat po 7 do 8 dinarjev približno. Pred leti so nekateri krogi začeli že jako resno misliti na vodno električno centralo na Savi, toda iz neznanih vzrokov je vse skupaj padlo v vodo. Na Falo menda ni nihče mislil, čeprav je daljnovod izpeljan že od Fale do Trbovelj.

Že sedanja naprava na Fali še zdaleka ni izrabljena, je pa mogoče že obstoječo napravo še znatno razširiti in povečati. Fala ima elektrike dovolj za Zagreb in za Ljubljano. In tu nastane vprašanje: Ali se ne bi dala električna sila Fale dobiti tudi za Ljubljano? Dovolj elektrike in to cenene elektrike je za Ljubljano življenjsko vprašanje, ker se z dragim premogom ne dajo ustvarjati zlahka nove industrije in obrti, še manj pa se da brez cenene električne sile rešiti tako pereče prometno vprašanje v Ljubljani. Ljubljana raste naglo, razdalje so velike, razširjenje cestne železnice je krvava potreba. Vse to nam da Fala.

Toda za rešitev tega vprašanje je potreben — občinski svet. Tega pa ni!

— **Maltretiranje naših ljudi v Zadru.** »Obzor« piše: Naši ljudje v Zadru so izpostavljeni vsem mogočim šikanam od strani italijanskih oblasti. Nič boljše pa se ne godi našim ljudem, ki potujejo v Zadar po opravkih. Pri prihodu, oziroma odhodu jih preiskujejo italijanski državni organi, če nimajo pri sebi naših časopisov ali celo letakov. Gonijo jih na policijo, na carinarnico in zopet na policijo, dokler jih ne pridrže v zaporu, nakar jih končno izpuste, češ, da se jim ne more dokazati nobena krivda. Vse to delajo italijanske oblasti, samo da pokažejo našim ljudem svojo »veliko moč« iz mržnje napram našemu elementu. Mi pa vzdržujemo Zadar z našim kruhom, drugimi živili, valuto in vsem ostalim. Če bi imeli naše ljudje količkaj smisla za bojkot in naše oblasti nekoliko več energije, bi skovali okrog Zadra železen gospodarski obroč in potem bi se videlo, kaj pomenijo ti »strašni« fašisti.

— **Unifikacija pouka.** V novi načrt finančnega zakona za leto 1927-1928 je unešena odredba, s katero se pooblašča minister prosvete, da uvede, še predno se izvede izenačenje potom zakona, s predhodnim odobrenjem ministrskega sveta na vseh v njegov resor spadajočih šolah enoten učni načrt.

— **V ministrstvu prosvete** je izdelan daljši ukaz o napredovanju učiteljev, ki imajo na podlagi službenih let pravico do pomaknitve v višjo skupino. Ukaz obsega okoli 100 učiteljev, oziroma učiteljic.

— **Dijaške stipendije.** Predlogi o podelitvi visokošolskih stipendij na vseh naši univerzah so predloženi prosvetnemu ministrstvu. Čim podpiše minister odlok, se prične takoj z nakazovanjem stipendij.

— **Dijaške čepice.** Kot smo poročali, se uvedejo po vsej državi za srednješolsko dijaštvo posebne čepice. V Zagrebu se je to te dni že zgodilo. Čepice so modre barve ter imajo srebrn pas. Spredaj je označen z veliko rimske številko razred, ki ga nositelj, oziroma nositeljica obiskuje.

— **Zakon o špionaži.** V min. pravde je izdelan nov načrt zakona za pobijanje špionaže. Načrt se predloži v kratkem Narodni skupščini.

—**Podpore za zgradbo novih osnovnih šol.** V novem proračunskem načrtu prosvetnega ministrstva ministrstva je predviden kredit 12 milijonov dinarjev za podpore siromašnih občin za zgradbo osnovnih šol.

— **Posnemanja vredno.** Praška poštna direkcija je obelodanila te dni razglas, v katerem izjavlja, da so odslej brzojavke, ki vsebujejo v naslovu ali tekstu okrajšave in okrnjene besede, ki nasprotujejo duhu jezika, od prometa izključene.

— **Naredba o fondu za zgradbo uradniških stanovanj.** »Službene novine« objavljajo naredbo o fondu za zgradbo uradniških tanovanj. Sredstva fonda bodo: 1. vsota 12 milijonov dinarjev, odobrenih s členom 43 navedenega zakona v budžetnih dvanajstinah; 2. vsote, ki jih bo država naknadno dovoljevala; 3. dotacije samoupravnih teles in razna darila; 4. obresti fondovega kapitala.

— **Manifestacija spiritistov za vojne žrtve.** Pod predsedstvom znanega romanopisca Conan Doyle-a so imeli te dni angleški spiritisti v Londonu zanimivo spominsko slavnost. Conan Doyle je poudaril v svojem govoru, da v vojni padli niso umrli, temveč, da žive v naši sredi dalje. On sam jih je videl in slišal njihov glas. Nato je prosil one izmed prisotnih, ki so občevali z mrtveci pravtako kot on, da se dvignejo s sedežev. Od 9000 prisotnih se je dvignilo s sedežev 6000 oseb. Conan Doyle je zaključil nato zborovanje z besedami: »Bogu se zahvaljujem, da nas je toliko, obenem prorokujem: če bom stavil čez 5 let isto vprašanje na tem mestu, ne bo nikogar, ki ne bi vstal.

— **Devet vdov in en mrtev mož.** V kaznilnici v Clingtonu (Severna Amerika) je umrl te dni neki možakar, ki je imel odsedeti radi bigamije krajšo kazen. Sodišče je obvestilo o njegovi smrti vseh devet njegovih žen, ki so se res tudi vse udeležile pogreba.

— **Madjarski škof Zadravec odstavljen.** Madjarski škof Zadravec, ki je bil kot znano, zapleten v afero falzificiranja francoskih frankov, se nahaja trenutno na božji poti po Palestini. Doma ga čaka neprijetno iznenadenje. Papež ga je suspendiral ter mu zabičil, da se ne sme nikdar več pečati s politiko.

— **Mostarski seljaki so sklenili, da ne bodo prodajali več tobaka.** V Mostaru in okolici se širi med seljaki agitacija za to, da bi seljaki letošnjega tobaka ne prodali. Vzrok temu je dejstvo, da plača država za tobak manj kot stane seme. Razen tega se pripeti, da uvrste državni organi tobak najfinejše kvalitete v II. kategorijo; včasih celo v III.

— **Aretacija defravdanata.** Kot smo svoječasno poročali, je poneveril blagajnik davčnega urada v Kovačiću Dušan Komon 140.000 Din državnega denarja ter pobegnil na Madjarsko. Državno pravdništvo je izdalo za njim tiralico. Kljub temu je trajalo nad leto dni, predno je prišel pravici v pest. Živel je elegantno, veselo in potratno v Szegedinu. Ko je bil te dni na zahtevo naših oblasti aretiran, so našli pri njem šamo še 2000 Din, vse ostalo je bil že potrošil, Komona so izročile madjarske oblasti našim, nakar so ga prepeljali v preiskovalni zapor v Pančevo.

— **Roparski napad na cesti Zagreb—esvete** je pojasnjen. Policija je aretirala cigana Milana Nikolića in njegovo ženo Kato, ki sta vse priznala. Ciganka Kata Nikolić je namreč prodajala cigarete, ki so jih odvzeli roparji neki trgovki iz Sesveta iz voza. To je privedlo policijo na sled. Cigan Milan Nikolić je priznal, da je izvršil ta in še druge roparske napade v družbi ciganov Janka in Branka Nikolića, ki sta neznanokam pobegnila.

— **Velik požar v Nišu.** Te dni je izbruhnil v mlinu Okrožne banke v Nišu nenadoma velik požar. V par urah je pogorela zgradba do tal. Pogorelo je tudi okrog 40 vagonov, natovorjenih z moko, ki so stali pred mlinom. Škoda se ceni na več kot 10 milijonov dinarjev.

—**Trgovski koledar za leto 1927** je izšel v založbi Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani. Uredil je koledar zopet g. Fran Zelenik. — Vsebina koledarja je zelo pestra in praktična. Posebno nam je omeniti sestavke: Organizacija trgovske pisarne, knjigovodstvo žage, vinska trgovina, razni praktični migljaji trgovskemu personalu itd. itd. Ta koledar je prepotreben vademecum za vsakega trgovca, podjetnika in nameščenca. Cena lično v platno vezanemu izvodu je s poštnino vred Din 15.—, kar gotovo ni pretirano. — Naroča se pri Trgovskem društvu »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani, Gradišče 17/I.

Enrilo
Splošno priljubljen
kavni nadomestek
okusen i cenen.
Dobiva se v vseh
dobro asortiranih
kolonijalnih trgovinah.

Ravnokar dospeli
najnovejši gumijasti plašči
in usnjati jopiči.
Gričar & Mejač
Šelenburgova ulica štev. 3

Ljubljana.

1— **Predavanje v društvu »Pravniku«.** Ta teden prične društvo »Pravnik« zopet z rednimi predavanji, na katera vabi in pozivlja, da se jih udeležijo v obilnem številu, članstvo, akademično mladino in vse, ki jih zanimajo pravni problemi. Vrsto predavanj otvori dr. Milan Škerlj: »O najnovejši redakciji načrta za edinstven trgovinski zakonik«. Predavanje se bo vršilo v sredo, dne 24. novembra 1926 ob 18. uri popoldne v sodni palači, dvorana št. 79.

1— **Akademikom — abstinentom!** Vabimo vas na prvi redni sestanek Akademskega društva »Treznosti«, ki se vrši dne 23. t. m. ob 15. uri v sobi št. 77 s sledečim dnevnim redom: 1. Vpliv alkohola na doraščajočo mladino: predava br. dr. Mikič; 2. Razgovor o bodočem delu ter sprejemu novih članov ter 3. Razno. Vabimo na sestanek vse akademike-abstinente in vse abstinenci naklonjene tovariše. — Za pripr. odbor »Treznosti: Fr. Kristan, t. č. predsednik; Boris Kermavner, t. č. tajnik.

1— **Porotno zasedanje v Ljubljani.** Danes se prične v Ljubljani zimsko porotno zasedanje. Prva razprava se vrši zoper Ivano Trebušakovič iz Toplic pri Zagorju ki je ubila svojega spečega moža. Razprava bo zanimiva.

1— **Velika nesreča na Selu pri Ljubljani.** V soboto popoldne se je pripetila na Selu pri Ljubljani velika nesreča. Sin moščanskega župana Drago Oražem in županov zet, železniški uradnik Drago Pavšek sta montirala na poslopju zeljarne župana Oražma radijsko anteno. Pri tem jima je padla po nesreči neizolirana bakrena žica preko električnega voda na tla. To je povzročilo smrt dveh ljudi. Na tleh ležeči konec žice je opazil Oražmov hlapec Dominik Resnik. V svoji nevednosti ga je hotel pobrati. Ko je žico prijel, je ni mogel več izpustiti in ubil ga je električni tok. Na pomoč mu je prihitel sedlar Alojzij Slamič, ki je zagrabil, prav tako v svoji nevednosti, električno žico z mokro cunjo, vsled česar je ubil tudi njega električni tok.

1— **Pri dijaški predstavi dne 6. t. m.** se je našel v garderobi, parter desno, damski dežnik. Dobi se pri vratarju v drami.

Senzacijonelni spomini
vojnega detektiva
prično izhajati

PROPOVEDNIK AMERIŠKE PROHIBICIJE MR. JOHNSON V LJUBLJANI.

V soboto dopoldne je prispel z beograjskim brzovlakom v Ljubljano vodja ameriškega abstinenčnega gibanja **Mr. Johnson.** Na kolodvoru so ga svečano sprejeli zastopniki našega abstinenčnega pokreta, skavtov in tabornikov. Nato se je vršil opoldne banket v brezalkoholni restavraciji »Pod Lipo«, ki so se ga udeležili mnogi pristaši abstinence.

V nedeljo dopoldne je Mr. Johnson prisostvoval sprejemu novih članov v »Dr. Doničevo kolo« na realki in obiskal prostore skavtske organizacije v istem poslopju.

Ob 11. uri je priredil predavanje v Mestnem domu« o ameriški prohibiciji. Predavanje je otvoril predsednik »Treznosti« **dr. Mikič,** ki je pozdravil Johnsona v imenu slovenskih abstinentov. Predavanju je prisostvoval tudi zastopnik ljubljanskega velikega župana **dr. Borštnar.**

Mr. Johnson je predaval v angleščini, katero je spretno prevajal g. Miklaučič. Predavatelj je uvodoma omenil, da ni ameriška prohibicija nikak nov poizkus v svetovni zgodovini ter so jo uvedli že stari Babilonci. Poizkusi, uvesti prohibicijo, so se v zgodovini večkrat ponavljali, vendar so vsled svoje neodločnosti vselej propadli. Amerikanci so prišli do spoznanja, da radi zavživanja pijač ne trpe toliko oni, ki jo uživajo, nego mnogo bolj njihove družine. Zato so uvedli splošno prohobicijo, hoteč enkrat za vselej onemogočiti ogromno škodo, ki jo povzroča alkohol. Prohibicija se je v Ameriki v vsakem oziru sijajno obnesla. Delavski prihranki so znatno narasli, splošna blaginja se je v Ameriki zelo dvignila, z njo vred pa tudi vse socijalne in higijenske razmere. Ni res, kar trdijo v Evropi gotovi Amerikanci z rdečimi nosovi, ki nimajo doma nobenega zaupanja, da se je ljudstvo naveličalo prohibicije. Nasprotno: od uvedbe prohibicije so bile v Ameriki štirikrat volitve in vsakokrat so bili izvoljeni v senat vedno odločnejši

in številnejši pristaši prohibicije. Za uvedbo prohibicije so složno in v zvesti si lastne koristi delovali delojemalci in delavci, učitelji in številne ženske organizacije. Ljudstvo v Ameriki je danes še ravnotako za prohibicijo, kakor je bilo prej. Kadar bo ljudstvo proti, bo prohibicija odpadla sama od sebe. To pa se ne bo zgodilo!

Nato je Johnson omenil, da se prohibicija sicer tudi krši, toda kateri zakon se kje še ni prekršil? V Ameriki ima alkohol isto stališče kakor pokvarjeno meso: nihče nikomur ne brani uživati alkohola, prepovedano pa ga je producirati, prevažati in prodajati.

Predavanju je prisostvovalo zelo lepo število prijateljev treznostnega gibanja. Po govoru Mr. Johnsona, kateremu je občinstvo priredilo živahne ovacije, je dr. Mikič zaključil predavanje s pozivom, naj se vsi abstineti srtnejo v organizacije, ki se bodo potem mogle lažje boriti za dosego svojih ciljev.

Ob dvajsetletnici smrti Simona Gregorčića.

Društvo »Soča« je priredilo ob priliki dvajsetletnice smrti našega goriškega pesnika Simona Gregorčiča lep spominski večer, na katerem je o Gregorčiču predaval pesnik **dr. Jože Lovrenčič.**

Predavanje se je vršilo v soboto ob 8. zvečer v udobnih prostorih restavracije »Ljubljanski dvor«, ki si jo je »Soča« v zadovoljstvo vseh svojih članov izbrala za svoje prireditvene prostore v tej sezoni. Deloma aktualnost vsebine, deloma pa osebnost predavatelja sta privabila k predavanju številno občinstvo, ki je do zadnjega kotička zasedlo dvorano.

Toplo pozdravljen od občinstva je pričel dr. Lovrenčič svoje predavanje s čustvenimi pesniškimi besedami posvečenimi goriški zemlji in njeni usodi ter spominu njenega pesnika Simona Gregorčiča.

Nato je v kratkih besedah očrtal razvoj narodnega prebujenja na Goriškem, pričenši z »vikšim ogledom« Valentinom Staničem ter njegovima učencema **Kocijančičem** in **Marušičem**, preko leta 1848, ko je zasijala prva zarja svobode goriškim Slovencem, do leta 1861, ko je Jakob Filip **Kafol** prvi izpregovoril besedo goriških Slovencev in zahteval v njihovem imenu Združeno Slovenijo, pa do leta 1870, ko sta šla najplemenitejša moža Goriške **dr. Lavrič in dr. Tonkli** v Ljubljano in tam jasno izjavila, da spada tudi Goriška v jugoslovansko sfero.

In pesnik te zemlje je bil Simon Gregorčič, pevec njene duše, njenih sanj in njenega hrepenenja, pesnik iz njenega ljudstva.

V mali gorski vasici Vrsno pri Libušnjem na Goriškem je bil dne 15. oktobra 1844 rojen deček Šimen, poznejši slovenski pesnik. Planine njegove domače zemlje so pustile v mladi nežni duši trajne sledove in planinsko domotožje je eden glavnih akordov njegove pesmi. Na Vrsnem je rastel Komolčev Šimen v detinska leta in pasel ovčice svojega očeta, kakor pravi sam v svoji pesmi »Veseli pastir«:

Zakrivljeno palico v roki,
za trakom pa šopek cvetlic,
kot kralj po planini visoki
pohajam za tropom ovčic.

Predavatelj je nato očrtal s spretnim vpletanjem citatov iz Gregorčičevih poezij življenski potek mladega Šimna, kako je obiskoval šolo na Libušnjah, kjer ga je učil prve učenosti njegov bližnji sorodnik vikar Anton Gregorčič, dalje, kako se je moral posloviti z dvanajstim letom od Vrsnega in iti v Gorico v gimnazijo in kako je v daljnem mestu občutil bridko domotožje za domačimi planinami. V Gorici je rad pohajal k »nemirni hčeri planin« bistri Soči ter tešil tu svoje domotožje ob znanki, ki je prihajala iz njegovih ljubljenih planinskih višav.

V Gorici je bil Simon Gregorčič v prvih letih v deškem semenišču. Že v gimnazijskih letih je pričel z literarnim ustvarjanjem, ki ga je nadaljeval tudi pozneje v bogoslovju. Iz te dobe izvirajo nekatere njegove najlepše pesmi, kakor na primer priljubljena pesem »Njega ni!«

Kot kaplan je najprej služboval v Kobaridu, kjer je imel zelo naklonjenega mu predstojnika dekana Antona **Jakšeta**, kateremu je ob njegovi smrti postavil trajen spomenik v posmrtnici »Vrlemu možu!« V Kobaridu se je Gregorčič mnogo bavil z društvenim življenjem. Ustanovil je »Narodno čitalnico«, osnoval pevski zbor, ki ga je vodil sam. Na čitalničinih prireditvah je pogosto nastopil z resno in šaljivo besedo. V Kobaridu je tudi pričel sodelovati pri Stritarjevem »Zvonu«. Ko je Stritar dobil prve Gregorčičeve prispevke, je vzkliknil: »Hvala Bogu, vendar enkrat prava poezija!«

Leta 1873 je moral v »deželo rajsko milo«, v Rihemberk v Vipavski dolini, kjer pa ni dobil blagega Jakšeta za prdstojnika, nego osornega župnika, ki ni rad videl, kako se Gregorčič literarno udejstvuje. Ko se je pesnik poslavljal iz Rihemberka, je napisal lepo prigodnico »Slovo iz Rihemberka«, kot zahvalo za ljubezen, ki so mu jo izkazovali njegovi župljani. V Rihemberku je spisal tudi pesem »Nazaj v planinski raj!«, ki jo je sam najbolj ljubil in v kateri izraža vse svoje neizrekljivo domotožje po domačih planinah.

Gregorčič je pozneje sodeloval pri novo ustanovljenem »Ljubljanskem Zvonu« ter je bil tudi urednik pesniškega dela Hribarjevega »Slovana«. Leta 1892 je izdal zbirko svojih poezij, ki jo je kritik Franc Levec po pravici nazval »zlata knjiga«. Prvi zvezek njegovih poezij je slovenska javnost sprejela z navdušenjem in je bil v enem letu razprodan. Mnogo hladnejše je javnost sprejela drugi zvezek njegovih poezij, ki ga je izdal Grgorčič deset let kasneje.

To in pa napadi dr. Mahniča so pesnika zelo potrli. K temu so se pridružile še razne materijalne skrbi, kar je vplivalo, da je Gregorčič obmolknil. Zadnjih deset let se je bavil Gregorčič s prevodom Joba iz Sv. pisma ter psalmov. Umrl je v Gorici dne 17. novembra 1906, zadet od kapi. Njegov veličastni pogreb je dokazal, kako bridka izguba je doletela tedaj Slovence.

Svoj krasni govor o Simonu Gregorčiču je dr. Lovrenčič zaključil ob burnem aplavzu občinstva z vzklikom, da naj se izpolni Gregorčičeva želja

Bog živi vse Slovene
pod streho hiše ene!

Dr. I. R.:

„Klub svobodnih akademikov".

Pred tednom dni približno je prinesel »Narodni Dnevnik rezultat volitev v akademsko reprezentanco v Ljubljani. Neuspehu liste svobodnih akademikov najde vzrok v pomanjkanju **stalne** organizacije »svobodnih akademikov«. — Mislim, da ima prav.

Trdno sem prepričan, da je lista svobodnih akademikov po svojem članstvu pri zadnjih volitvah v SSLU kvalitativno daleč presegala vse ostale drupe. Toda ravno veliko število jakih individualnosti slabi njeno enotnost in ovira morda upostavitev enotnega stalnega programa. Kako torej organizirati stalni klub svobodnih akademikov in na kateri podlagi?

Menda je bila lista svobodnih akademikov sestavljena ad hoc iz kluba »Njive«, marksističnega kluba in »neorganiziranih« akademikov. Morda so celo ti poslednji bili v večini. Vsaj v eni zadnjih volitev so kot taki nastopili.

Vse te skupine bi mogle tvoriti en enoten »nad-klub«, kjer bi bili posamezni klubi včlanjeni ali pa, kjer bi obenem bili njih člani tudi še člani tega kluba, n. pr. kluba svobodnih akademikov; kdor pa sploh ni organiziran bi bil včlanjen samo v njem. Toda tak klub (ali tako društvo) bi moralo imeti svoj program. Ta se da ustvariti; ker v bistvu že obstoja, zavedno ali nezavedno, pri vseh ali vsaj pri večini »svobodnih akademikov«.

Vsi ti svobodni neorganizirani akademiki so iskatelji. In česa iščejo? Da takoj povem. Ta klub najboljših naših akademikov bi mogel postati nekak slovenski »slavjanofilski« klub naših visokošolcev. — Naj se me prav razume.

Ko mi je pred letom dni pisal eden mojih prijateljev, ki se je leta in leta najintenzivneje bavil z religioznimi in filozofičnimi problemi, je zaključil pismo nekako tako: »Sicer pa veš; jaz sem prenehal tam iskati. V bistvu nam je vendar to vse tuje. Zdaj sem prenesel težišče k nam in za nas iščem. Tudi budizem in vse to nam je tuje. Mi še sebe ne poznamo, naših slovenskih problemov in naše poti in našega cilja. Tudi ti tu išči!«

Pravzaprav mi sebe res ne poznamo. Koliko zanimivosti, ko sem poslušal predavanja o slovenskih gorskih pravdah, prigodbe o naših slovenskih kmetih-sodnikih, o tem našem če tudi malem slovenskem jusu. Mislim, da je bila in še obstoja čisto slovenska juristika ali vsaj slovenske črte v njej. Za filozofa pa velja isto. Pravijo, da imamo v srednjem veku celo vrsto večina cerkvenih filozofov, ki so pisali v latinščini. Ako primerjamo slike v umetnostni galeriji iz raznih časov slovenske sreče in nesreče, zakaj ne bi imeli tudi filozofov.

In isto velja za verski problem. Slovenska črta mora gotovo tudi tu postojati. Jaz ne verjamem, da bi slovenski vernik ali slovenski duhovnik od nekdaj vse slepo in brez misli podpisal, kar se mu je serviralo. Toliko bolj, ker pridejo tu v poštev čisto formalna, šolastična in juridična ali organizatorno cerkvena vprašanja. Sebe samega in svojega značaja se pa človek odreči ne more. (Mogoče se še med nami kak napolheretik — Strossmayer na rimskem koncilu — najde.) Ali kako naš narod, naša slovenska gospa iz Gadjega gnezda ali naš zdravi kovač Kalan o veri in zveličanju misli? Vsi menda vendar ne točno in brez pogreška po kudeksu juris canonici. Ali pa? Kaj če, in kaj, če ne?

Ali slovenski socialni čut? Katera ureditev nam najbolj odgovarja? Saj pravzaprav je vseeno, ali parlament ali brez parlamenta, ali monarhija ali republika, kar nam odgovarja, to je glavno. Mi vsega tega ne vemo.

Prepričan sem, da bi ta klub imel najzanimivejša in najenotnejša predavanja od vseh. In tudi najpotrebnejša. Kajti res se še ne poznamo.

Govoril sem samo o slovenstvu, ker vem, da smo vsi Jugoslovani. To pove čisto primitivno osebno čustvo. Kri in instinkt in ni treba razmišljanja o tem. Toda kako pot in kako violino bomo igrali mi Slovenci — in kot Slovenci — v jugoslovanstvu, v jugoslovanski kulturi, civiliziaciji, socialnem, gospodarskem življenju, v politiki?

Spomnil sem se Tagorejevih besed, ko je bil v Beogradu: »Vi ste tukaj povsem drugi ljudje, kakor so oni na zapadu. Njihova civilizacija je stara, izgrajena, mehanična. Pri njih je vse izgotovljeno. O vsemu se je razmišljalo, o vsemu je stvorjen fiksiran pojem. A vi? Vi na Balkanu ste bolj primitivni, mladi, bujni, še v toku razvijanja. Vi se še formirate. Všeč mi je, da pri Vas še ni vse v ravnovesju. To je znak mladosti, zlat mladosti, ki jamči v bodočnosti zrelo, solidno starost z močno novo kulturo in civilizacijo, ki zamore tudi prekositi zapadno.«

Ma Slovenci smo gotovo nekoliko starejši od onih. Toda, kje bo naš vpliv prevagal in kje se bomo naučili in pomladili? To vse so vprašanja, ki jim je treba odgovora in na katera bo ravno današnja naša doraščajoča generacija morala odgovarjati. Zato ne smemo biti nepripravljeni kakor tolikokrat doslej.

In zato ne vidim višjega in bolj vrednega združevanja slovenskih akademikov kot na tej podlagi. Ker proučavanje dosedanje naše usode, je še ustvarjanje nove — to pot pa res naše in naše skupne — kulture in civilizacije. Treba pa, da poznamo komponente, da bomo mogli potegniti rezultanto. Dotedaj pa držimo se našega in bodimo previdni proti tujemu.

Mislim, da bi to bil program slovenskih akademikov — res svobodnih akademikov.

Na narodni praznik 1. DECEMBRA zvečer

LJUBLJANA — Hotel Union

MARIBOR — Narodno gledališče

DVA VELIKA KONCERTA

na korist novinarskega penzijskega fonda

Obleke lastnega izdelka
Vam nudi najceneje
JOS. ROJINA, Ljubljana
Aleksandrova c. 3.

FRANCOSKO - ITALIJANSKO RAZMERJE.

M. M. Milošević priobčuje v zagrebških »Novostih« daljši članek, v katerem razmotriva razmerje med Francijo in Italijo.

Ob priliki štiriletnice fašistovskega pohoda je skoro ves francoski tisk posvetil mnogo pozornosti fašistovski Italiji in razmerju med obema državama. Po zadnjem atentatu je Mussolini grozil Italiji, fašistična drhal pa je priredila antifrancoske demonstracije. Ko se je vse pomirilo, se sedaj smatra, da se vodijo med Parizom in Londonom diplomatske konverzacije, ki naj sondirajo teren za sporazum med Francijo, Italijo in Anglijo.

Povdarjati je treba, da je vprašanje razmerja med Francijo in Italijo največje važnosti za našo državo. Vedeti je treba, da je Mussolini preprečil podpis pakta francosko - jugoslovanskega prijateljstva, ker da to škoduje Mussolinijevim balkanskim načrtom. Obstoji namreč možnost, da Francija žrtvuje Balkan in bližnji Vzhod Mussolinijevim zahtevam, da tako odvrne njegove osvajalne smernice od Sredozemskega morja. Cotyju, uredniku pariškega »Figara«, ki posebno propagira latinsko vzajemnost, je Mussolini izjavil, da so Dodekanez, Tirana in Reka izhodne točke ekonomske in politične ekspanzije Italije proti Vzhodu.

To odrivanje Italije s strani Francije in Anglije k Vzhodu daje poln smisel ratifikaciji nettunskih konvencij, ki kažejo ves smisel možnosti italijanskega prodiranja na Balkanu.

Italija je svoječasno sklenila s Francijo ugodne konvencije glede Italijanov v Tunisu. **Italija smatra danes Tunis za iredentistično zemljo, istotako, kakor Dalmacijo.** Te konvencije so potekle leta 1919 in Francija jih noče več obnoviti. Italija bi rada, da ji **Francija odstopi Tunis pod naslovom mandata Društva narodov.**

Briand je osebno antipatično razpoložen proti Mussoliniju in proti njegovim metodam vladanja. Francoski italofili, zlasti francoski fašisti pa sanjajo o velikem latinskem bloku, ki bi obsegal 100 milijonov ljudi in ki bi organiziral vso Evropo proti anglosaškemu bloku. Ti **italofili so večinoma zelo neprijateljsko razpoloženi proti Jugoslovanom in so radi žrtvovali Reko, kakor bi radi žrtvovali vso Dalmacijo na oltar himeričnega latinstva.**

Večji del francoskih politikov in javnih delavcev pa gleda mnogo realneje na odnošaje z Italijo ter dobro ve, da je Italija antifrancosko razpoložena.

Demokratski in napredni krogi v Franciji smatrajo, da pomenja Italija resno nevarnost za svetovni mir. Pristaši francoske demokracije so odločni nasprotniki fašistovske Italije in smatrajo Mussolinija za karnevalskega Cezarja, ki zna onesrečiti italijanski narod in izzvati novo krizo v Evropi.

✝

Potrtim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da je naš srčnoljubljeni sin ozir. brat, gospod

Dominik Resnik

v soboto, dne 20. t. m. po kratkem in mukapolnem trpljenju nenadoma preminul.

Pogreb nepozabnega pokojnika bo v pondeljek, dne 22. novembra ob 3. uri popoldne iz mrtvašnice pri Sv. Krištofu na pokopališče k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 22. XI. 1926.

Žalujoča rodbina Resnik.

Mestni pogrebni zavod v Ljubljani.

Modno pism o.

VOLNENA MODA.

Jumper-kostum je še vedno tako moderen kot je bil. Četudi ustvari tisoč idej tisoč varijacij, bistvo obleke iz finega trikoja ostane. — Najbolj priljubljeni sta pri tej obleki kasha in vinsko - rdeča barva. Kar se tiče pletene obleke, jo je videti letos v lepih pisanih barvah. Iz Pariza prihaja nova podjetna sportna jopica. Pa tudi Anglija diktira letos karirana pletena krila, ki se nosijo večinoma k lumberjacku.

Moda lahkih plaščev, kožuhov brez vatelina, zahteva eleganten gilet iz volne. Dama nosi svežebarven gilet brez gumbov (v nasprotju z giletom prejšnje sezije, ki se je zavezoval). Dama hoče biti toplo in praktično oblečena, kar odgovarja tej devizi, se ji zdi elegantno, tudi če ni — drago.

Razven tega dovoljuje moda pletenin tudi elegantni dami majhne pikantne originalnosti. Tako so prišle v modo trikotaže, ki posnemajo prav spretno angleško volneno blago. Iz Pariza prihaja celo sledeče modni smeri, ki ljubi vse zlate tkanine, novo z zlatimi nitmi vezano trikot-blago. Blago vsled zlate vezenine nikakor ne izgubi na mehkosti ter je lepo v vseh barvah. Najlepši in injfinejši pa mogoče v beige-barvi. Dočim se je preje pogosto kombiniralo trikot blago s Crepe de Chine, se kombinira sedaj to blago s kasho. Pri tem se ne uporablja več Crepe Yersey, temveč groba v dveh barvah melirana pletenina, ki harmonira glede barve s kasho. Tako vidimo n. pr. pogosto mičen komplot, obstoječ iz krila iz kashe in pletenega jumperja, ki ima ovratnik, manšete in pas iz kashe. Tudi gube krila so podložene z isto pletenino. K temu kompletu se nosi cape, ki obstoji na eni strani iz pletenine, na drugi iz kashe ter se more uporabljati double face. Takih domislekov je nebroj — moda pletenin je sploh zelo bogata na idejah ter iznajde številne dražestne detalje.

Rudyard Kipling: 98

Knjiga o džungli.

»Poznam tiste kraje,« je rekel adjutant. »Izza tistega časa je Monghyr izgubljeno mesto. Le prav malo ljudi živi v njem.«

»Nato sem jo prav počasi in leno mahal po reki navzgor in nekoliko nad Monghyrjem je priplaval čoln poln bledoličnikov — živih! Kolikor se spominjam, so bile same ženske, ki so ležale pod neko tkanino, razprostrto nad palicami, in na glas jokale. Tiste dni ni nikdo sprožil puške na nas čuvarje pregazov. Vse puške so imele drugje dovolj posla. Slišali smo jih podnevi in ponoči, bližje in dalje, kakor se je veter obračal. Vzdignil sem se pred čolnom, ker še nikoli nisem bil videl bledoličnikov živih, dasi sem jih dobro poznal — a drugače. Nag bel otrok je klečal ob čolnovi stranici, se sklanjal čez njo in je seveda moral poskušati vleči roke po reki. Lepo je videti, kako otrok ljubi tekočo vodo. Tisti dan sem bil že jedel, vendar je bil v meni še majhen nenapolnjen prostor. Ko sem se vzdignil proti otrokovim rokam, sem storil za zabavo, ne zaradi živeža. Tako razločen cilj so bile, da niti gledal nisem, ko sem pograbil zanje. A bile so tako drobne, da jih je otrok hitro nedotaknjene potegnil izmed čeljusti, dasi dobro vem, da so se dobro zaprle. Med zobmi so morale zdrkniti tiste majhne bele roke. Lahko bi ga bil zagrabil počez pri komolcu, pa kakor sem rekel, storil sem zgolj za zabavo in z željo, da bi videl kaj novega. V čolnu je kričalo vse vprek in kmalu sem se zopet vzdignil, da bi jih opazoval. Čoln je bil pretežak, da bi ga prevrnil. V njem so bile same ženske; ampak kdor zaupa ženski, bo hodil po večni leči v mlaki, pravi pregovor. In pri levi in desni Punge! Resnica je!«

»Nekoč mi je neka ženska dala nekoliko posušene kože neke ribe,« se je oglasil šakal. »Upal sem, da dobim njeno dete, toda pregovor pravi, da je konjska krma boljša kot konjska brca. Kaj pa je tvoja ženska naredila?«

»Streljala je vame z neko kratko puško, kakoršne še nisem videl niti preje niti pozneje. Petkrat zapored« (Mugger je moral naleteti na starinsk revolver); »jaz pa sem stal na svojem mestu z odprtimi usti in zijal, in vsa glava je bila zavita v dim. Še nikdar nisem doživel kaj takega! Petkrat in to tako hitro, kakor mahnem z repom — tako-le!«

Šakal, ki ga je bila zgodba vedno bolj zanimala, je ravno še imel čas, da je odskočil nazaj, ko je orjaški rep švignil mimo kakor kosa.

»Šele pri petem strelu,« je nadaljeval Mugger, kakor da bi mu niti v sanjah ne bilo prišlo na misel, da bi pobil enega svojih poslušalcev, »šele pri petem strelu sem se potopil nazaj v vodo in sem se baš o pravem času zopet vzdignil, da sem slišal čolnarja praviti tistim belim ženskam, da sem najbrže mrtev. Ena krogla mi je šla pod ovratno ploščo. Ne vem, če je še tam, ker ne morem glave okreniti. Poglej ti otrok. Dokažem, da je moja zgodba resnična.«

»Jaz naj pogledam? je dejal šakal. »Ali naj se žival, ki jé stare čevlje in lomi kosti, upa dvomiti nad besedo zavisti reke? Slepa ščeneta naj mi odgriznejo rep, ako mi je sploh senca take misli prišla v mojo skromno glavo. Zaščitnik revežev je blagovolil obvestiti mene, svojega sužnja, da ga je nekoč v njegovem življenju ranila ženska. To zadostuje in to zgodbo hočem povedati vsem svojim otrokom, ne da bi zahteval dokazov zanjo.«

»Prevelika vljudnost včasih ni boljša od prevelike nevljudnosti; saj moreš gosta s skuto zadušiti, pravi pregovor. Jaz ne želim, da bi katerisibodi tvojih otrok izvedel, da je Mugger Ghauta dobil edino svojo rano od ženske. Ako si bodo na tak beden način dobivali živež, bodo morali na precej drugega misliti.«

»Vse je že zdavnaj pozabljeno! Še izrečeno ni bilo nikoli! Nikdar ni bilo nobene bele ženske! Nobenega čolna! Sploh nič se ni zgodilo!«

Šakal je pomahal z repom, da pokaže, kako popolnoma se je vse izbrisalo iz njegovega spomina in se je moško vsedel.

»Res, jako mnogo se je prigodilo,« je dejal Mugger, kateremu je tisto noč izpodletel že drugi poskus, da bi se polotil prijatelja. (Vendar ni bil nobeden od njiju nejevoljen. Jesti in biti pojeden je bila poštena postava ob reki in šakal je prišel po svoj delež plena, potem ko je Mugger povečerjal.) »Pustil sem tisti čoln in se podal po reki navzgor in ko sem dospel do Arrah in

(Dalje. prih.)

Najboljša, najcenejša **kolesa in šivalni stroj** so edino

Petelinčevi

znamke

Gritzner, Adler, Phönix

za dom, obrt in industrijo. Pouk brezplačen, ugodni plačilni pogoji - Tudi na obroke. - Večletna garancija.

Od dobrega najboljše je švicarski pletilni stroj „DUBIED"

Blizu Prešernovega spomenika za vodo.

Josip Petelinc, Ljubljana

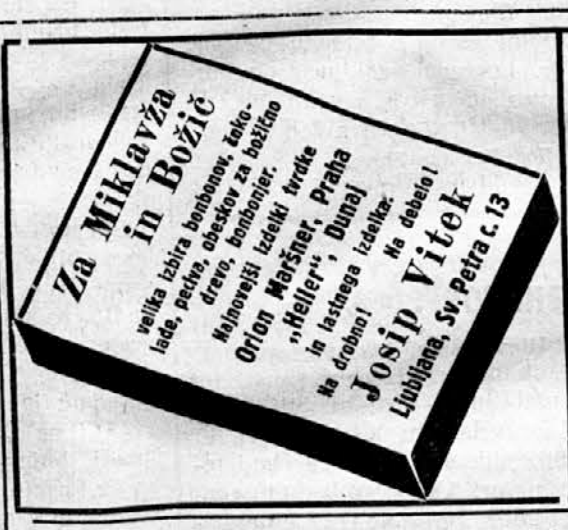

TISKARNA MERKUR LJUBLJANA SIMON GREGORČIČEVA UL.

se priporoča

za naročila v tiskarsko stroko spadajočih del

„GROM" CARINSKO POSREDNIŠKI IN ŠPEDICIJSKI BUREAU

LJUBLJANA, Kolodvorska ulica 41.

Naslov brzojavkam: „GROM". Telefon int. št. 45-4.

PODRUŽNICE: Maribor, Jesenice, Rakek.

Obavlja vse v to stroko spadajoče posle najhitreje in pod kulantnimi pogoji.

Zastopniki družbe spalnih voz S. O. N. za ekspresne pošiljke.

Uprava „NARODNEGA DNEVNIKA" prodaja **MAKULATURNI PAPIR** kg Din 4·50

Oglašujte v „Narodnem Dnevniku".

Proda se

Becker Weltgeschichte, »Ljubljanski Zvon« ter pahalasta palma (Fächerpalme). Naslov pove uprava lista.

KOKS - ČEBIN

Wolfova 1/II. - Telef. 50.

Mali oglasi.

Za vsako besedo se plača 50 par, za debelo tiskano pa Din 1.—.

Gospod

trgovsko naobražen, zanesljiv, kateri ima večletno pisarniško prakso išče primernega mesta najraje v Ljubljani. Službo lahko nastopi takoj. Ponudbe prosi na upravo lista pod »Zanesljiv«.

Gospodinja

išče mesta pri boljšem gospodu event. vdovcu z dvemi ali tremi otroki. Vajena je vseh hišnih del kakor tudi šivanja. Ponudbe prosi na upravo lista pod »Dobra gospodinja«.

Stekleno

strešno opeko imajo stalno v zalogi Združeno opekarne d. d. v Ljubljani.

Izdajatelj: Aleksander Železnikar. — Urejuje: Vladimir Svetek. — Za tiskarno »Merkur« odgovarja: Andrej Sever, vsi v Ljubljani.